DE NIEUWE VERSLAGSTATEN DER LEVENSVERZEKERING-MAATSCHAPPIJEN

door Prof. J. Brands

Het doorlezen van het Verkort Verslag over 1950 van de Nationale Levensverzekering-Bank N.V. gaf mij aanleiding tot een drietal opmerkingen, welke op zichzelf niet erg belangrijk genoemd kunnen worden.

In het verslag is eerst de balans opgenomen en daarachter, *niet daarvoor* de resultatenrekening; — deze laatste heet niet, zoals in de vorige verslagen, Winst- en verliesrekening, maar *Verlies- en winstrekening*; — in de balans komt de post: *Aandelen in Zuster- en Dochterondernemingen* niet meer voor; in het Verslag van de Directie aan de Aandeelhouders wordt medegedeeld, dat deze aandelen thans zijn opgenomen onder *Effecten*.

Hoewel na aarzeling meen ik het te moeten wagen een en ander aan de lezers van het M.A.B. voor te leggen om daarvoor belangstelling te vragen. De publicaties van naamloze vennootschappen zijn in onze economische verhoudingen hoogst belangrijke stukken. In verband met de grote verschuivingen, men mag wel zeggen structuurveranderingen, in onze maatschappij zal veel verdergaand contact dan thans regel is tussen ondernemingsleiding en samenleving van grote betekenis kunnen worden. Aan de jaarverslagen dienen dan ook in het algemeen eisen te worden gesteld, waaraan zij thans maar zeer zelden voldoen. Men denke aan de gebrekkige wijze, waarop de productie-ondernemingen veelal hun resultaten-overzichten publiceren, — aan het achterwege laten van de cijfers van vorige jaren, — aan de misleidende nauwkeurigheid van jaar-cijfers tot in 2 decimalen, tot in centen.

Aan vele verslagen uit de Ver. Staten kan men zien, hoe het wel kan en hoezeer openhartigheid en openbaarheid gunstig kunnen werken. Daar blijkt ook, dat er een leidinggevende instantie — daar de Securities and Exchange Commission — moet zijn, om werkelijk tot afdoende verbeteringen te komen.

Het is om deze laatste reden, dat ik meen, dat bespreking van op zichzelf onbeduidende formele kwesties zin kan hebben. Richtlijnen voor bankverslagen zijn al niet ondenkbaar meer. Voor grote ondernemingen en voor concerns zal mogelijkerwijze op den duur een instituut worden aangewezen, aangezien verzoeken van het Beursbestuur om de verslaggeving te verbeteren weinig effect schijnen op te leveren.

De Verzekeringskamer heeft het van de aanvang af gezocht bij openbaarheid en duidelijke verslaggeving. Bij het 25-jarig jubileum is zij, zeer terecht, bijzonder geprezen voor het nuttige en omvangrijke werk, dat door haar is verricht en voor de wijze, waarop dit werd verricht. Aangezien deze instelling in ons land het voorbeeld is van leidinggevend instituut ten aanzien van verslag-uitbrenging, moge dan een opmerking geoorloofd zijn naar aanleiding van de voorschriften, opgenomen in het Staatsblad van 8 December 1950, K 545.

Voor de lezers van dit blad behoeft niet te worden uiteengezet, dat de balans in hoofdzaak is hulpmiddel voor de resultatenbepaling en dat het bij de jaarstukken vooral gaat om de resultatenrekening.

Logisch is dan ook: *eerst* de resultatenrekening *over* de afgelopen periode, *daarna* de balans per het *einde* van die periode; te vergelijken met de vorige. Dat niet is voorgeschreven de vorige jaarcijfers mede te

vermelden is m.i., waar het hier toch wel om model-publicaties gaat, ook te betreuen.

Nu kan de balans nog dienen voor andere doeleinden en met name bij de levensverzekering-maatschappijen is de beoordeling van de grootte van het vermogen belangrijk. Dit neemt niet weg, dat de nieuwe volgorde onlogisch moet worden genoemd.

Sinds het in zwang komen van het Italiaans boekhouden in de 15e eeuw kent men de Winst- en Verliesrekening, of bij verkorting, de Winstrekening. (Compte des Profits et Pertes; Profit and Loss account; Gewinn und Verlust Rechnung). Beter zou zijn: Resultatenrekening of Rekening van Baten en Lasten, maar Winst- en Verliesrekening en Winstrekening hebben nu eenmaal burgerrecht verkregen.

De Heer D. P. Porrey, M.A.B. October 1951, no. 9, bl. 369 e.v. — „De nieuwe verslagstaten der Levensverzekering-maatschappijen” — merkt op: In de „oude” staten werd gesproken van „winst- en verliesrekening”, thans is de meer gebruikelijke uitdrukking verlies- en winstrekening gebezigd”.

In de Inleiding tot het Balanslezen van Prof. W. J. de Langen vindt men op bl. 1 (noot):

„Van ouds gebruikelijk is de benaming verlies- en winstrekening, maar onze optimistische wetgever heeft blijkbaar de gedachte aan verlies willen verdringen en daarom de voorkeur gegeven aan winst- en verliesrekening. Waar de cost voor de baet uytgaet en wij ook van links (de kosten) naar rechts (de baten) lezen, heb ik geen bezwaar tegen verlies- en winstrekening, maar het heeft zin legaal te zijn en de wetgever te volgen. In de practijk vinden we de twee termen door elkander”.

Ik meen dat het zo is:

De term verlies- en winstrekening is in het einde van de 19e eeuw te hulp geroepen als ezelsbruggetje bij het onderwijs in het dubbelboekhouden, om jeugdige leerlingen „duidelijk” te maken, dat verliesposten debet, winstposten credit komen: „want het is immers verlies en winst, links verlies, rechts winst”. Dinger, in de druk van 1900, sprak nog van winst- en verliesrekening. Bij het onderwijs in het boekhouden is gangbaar geworden te spreken van de V. en W. of ook wel van de A.V.W. (dus: aaveewee of de vee- en wee).

Niet, of nog niet, van de Verliesrekening, bij wijze van afkorting.

In de verslagen van middelgrote zaken treft men nog dikwijls de „Verlies- en Winstrekening” aan. Bij het uitgroeien komt gewoonlijk accountantshulp, groter zorg voor het jaarverslag en de „Winst- en Verliesrekening”.

Ik heb de laatste jaargang van dit Maandblad nog eens doorgebladerd en kwam daarbij, tot mijn genoegen, steeds de Winst- en Verliesrekening tegen.

De bedrijfseconomie heeft de meer passende benaming behouden, het pover hulpmiddel ter onderscheiding van debet en credit niet geaccepteerd.

Het is ook vreemd, dat de Verzekeringskamer op dit punt overstag is gegaan, terug naar het schoolboek voor het boekhouden; vreemder dan dat men de balans voorop heeft willen stellen. Immers het W. v. K. kent geen Verlies- en Winstrekening, alleen een Winst- en Verliesrekening en het lijkt mij niet fraai, in een Koninklijk Besluit van de terminologie van de wet af te wijken. Art. 42 W. v. K. en volgende kennen geen Verlies- en Winstrekening; zij spreken steeds van de Winst- en Verliesrekening.

In formeel opzicht, het bedrijfseconomisch gezichtspunt verwaarlozend, zou er iets te zeggen zijn voor het vooropstellen van de balans, waar Art. 42 c. het bestuur der N.V. opdraagt na de vaststelling van de balans en de winst- en verliesrekening, volledige afschriften dier stukken en van de toelichting, ter inzage voor een ieder neder te leggen ten kantore van het handelsregister, — de grondslag voor het „publiceren” van jaarverslagen door naamloze vennootschappen.

Bij de redactie van Art. 42 W. v. K. is grote matigheid betracht, maar wel heeft de wetgever het nodig gevonden voor te schrijven, dat deelnemingen in andere ondernemingen en vorderingen op ondernemingen, waarin is deelgenomen, als afzonderlijke actiefpost moeten verschijnen. Verstoppen onder Effecten en Debiteuren is niet geoorloofd.

Het lijkt mij geen gelukkige wijziging, die voorschrijft deelnemingen *juist wel* onder effecten op te nemen, tezamen met de beleggingsstukken. Voor de lezers van dit blad zal geen nadere toelichting hiertoe nodig zijn.. Er is in het volledige jaarverslag een complete Staat der Effecten opgenomen, waarin de aandelenpakketten van de dochtermaatschappijen zijn gespecificeerd onder: *Diversen — Nederland*, — zonder vermelding daarbij, dat het geen beleggingen maar deelnemingen zijn. Het is mij onbegrijpelijk, waarom men dit op deze vreemde wijze heeft willen behandelen. Door een wetswijziging van 25 Juni 1929 is de Verzekeringskamer gerechtigd, af te wijken van de bepalingen van het W. v. K. De naamloze vennootschappen, die het levensverzekeringbedrijf uitoefenen, blijven voor de inrichting van de balans bij uitsluiting onderworpen aan de ingevolge de Wet op het Levensverzekeringbedrijf 1922 gegeven voorschriften. Formeel is het dus stellig in orde.

Naschrift.

In het bovenstaande bespreekt Prof. Brands een drietal punten betreffende „De nieuwe verslagstaten der levensverzekering-maatschappijen, die, naar schrijvers mening, als evenzovele bezwaren (zij het dan ook geen ernstige) moeten worden aangemerkt.

Waar één van deze bezwaren een punt betreft, dat door mij in het nummer van October 1951 van dit blad eigenlijk min of meer als een verbetering is aangemerkt, wil ik gaarne van de gelegenheid die de Redactie mij biedt om het artikel van Prof. Brands van een naschrift te voorzien, gebruik maken.

Prof. Brands heeft bezwaar tegen het gebruik van de uitdrukking „verlies en winstrekening” in staat 2, hoofdzakelijk omdat dit, als ik het goed begrijp, een afwijking is van de terminologie die in het W. v. K. wordt gebezigd. Naar mijn mening is deze afwijking echter geen achteruitgang, integendeel. In het October nummer van dit blad schreef ik: „thans is de meer gebruikelijke uitdrukking verlies en winstrekening gebezigd”. Ik wil vooropstellen, dat bij het neerschrijven van deze zinsnede niet de bedoeling voorzat, te willen suggereren dat ik mij een kwantitatieve voorstelling had gevormd van het gebruik van deze uitdrukking.

Ik schreef dat zonder meer neer, van oordeel zijnde, dat deze uitdrukking in de spreektaal „gebruikelijk” is. Prof. Brands geeft dit naar ik meen ook wel toe, hij schrijft n.l. „Bij het onderwijs in het boekhouden is *gangbaar* (cursivering van mij, P.) geworden te spreken van de V. en W. of ook wel van de A.V.W.”. Het komt me voor dat het als een verbetering aangemerkt moet worden dat in deze verplichte publicaties van de levensverzekeringsmaatschappijen, aansluiting wordt gezocht bij dit

gebruik en ik zou het evenzeer als een verbetering beschouwen, indien bij een eventuele wijziging van het W. v. K., de uitdrukking „winst en verliesrekening” zou worden vervangen door „verlies en winstrekening”. Voor de niet ter zake kundige lezer van een jaarrekening is het logisch, dat gezien het feit dat de verliezen links en de winsten rechts op de verlies- en winstrekening voorkomen, het opschrift van deze „rekening” daarbij ook aansluit. We bereiken dan wat we met onze publicaties willen bereiken, n.l. dat ze door niemand misverstaan kunnen worden.

Het verheugt me dan ook dat Prof. W. J. de Langen in zijn voor niet deskundigen bestemde boekje „Inleiding tot het Balanslezen” waarvan ik pas zeer kort geleden kennis nam, geen bezwaar heeft tegen de „gebruikelijke” benaming verlies en winstrekening.

Het gaat er nu om, kwantitatief vast te stellen of het geoorloofd is van „gebruikelijk” te spreken. Om mij hieromtrent een oordeel te vormen heb ik gedaan wat mijn opponent ook gedaan heeft n.l., de laatste jaargang van dit maandblad eens doorgebladerd. Gezien het feit dat Prof. Brands schrijft: „En kwam daarbij tot mijn genoegen, steeds de winst en verliesrekening tegen”, had ik verwacht de door mij gebezigde uitdrukking niet aan te treffen.

Ik moet Prof. Brands er echter op wijzen, dat ik bij dit doorbladeren (wat zeer vluchtig is gebeurd) meermalen de uitdrukking „verlies en winstrekening” tegen kwam, n.l. op de pagina's 28 (Foppe), 270 (Sibille) 415 (Hogeweg). Ook in „Het Financiële Dagblad” trof ik zeer vaak de door mij gebezigde uitdrukking aan.

Om mij verder een oordeel te vormen heb ik eens nagegaan hoe dit gebruik zich manifesteert bij de publicaties van jaarverslagen van ter beurze genoteerde industriële ondernemingen. Ik constateerde bij de 32 gevallen die ik onderzocht dat 21 de uitdrukking „winst en verliesrekening” bezigden en 11 de uitdrukking „verlies en winstrekening”.

Deze verhouding van practisch 2 op 1 schijnt Prof. Brands dus t.a.v. het gebruik bij de publicatie van jaarverslagen in het gelijk te stellen. Ik vraag me echter af of dit „gebruik” nu weer niet het gevolg is van art. 42 W. v. K. Een meer diepgaand onderzoek zou naar mijn mening nodig zijn om hier een definitief oordeel te kunnen vellen en ik vraag me af of het belang van de zaak de moeite en de tijd die hieraan besteed zou moeten worden zou rechtvaardigen. Ik persoonlijk meen van niet.

Wel heb ik nog eens nagegaan wat Prof. Dr M. van Haaften in zijn door mij aangehaalde artikelenreeks van „De Verzekeringbode” hieromtrent schreef. Ik citeer:

„De verlies en winstrekening is niet alleen, gelijk de in ons vorige artikel besproken balans, van plaats, maar tevens van naam veranderd. Vroeger heette zij winst en verliesrekening.

Laatstbedoelde naam is hinderlijk, omdat ze een ieder, die niet dagelijks met het boekhouden te maken heeft, in de waan brengt, dat de winsten links en de verliezen rechts te vinden zouden zijn. Op het afschaffen ervan wordt dan ook reeds bijna een eeuw lang aangedrongen, o.a. in 1869 door L. Drocglever Fortuyn op blz. XI van zijn „Handleiding tot het dubbel boekhouden”. Gelukkig raakt de oude naam meer en meer in onbruik en wij verheugen er ons in, dat de maatschappijen thans niet meer verplicht worden door een verouderd opschrift de schijn aan te nemen, dat zij blind zouden zijn voor de noodzakelijkheid om de elementaire studie van het boekhouden niet nodeloos te bemoeilijken”.

P.